

STOCKHOLMS STADSFULLMÄKTIGE

MOTIONER

1934

NR 29

Motion

av herr Hugo Grimlund om utredning rörande den högre flickundervisningens rationella ordnande i Stockholm.

En familjeförsörjare, som blivit begåvad med både söner och döttrar och som vill bereda sina barn undervisning i s. k. högre skolor, får snart klart för sig, att det i Stockholm finnes vida mindre möjligheter till billig skolgång för en flicka än för en gosse. För gossarnas skolgång är det på det hela taget sörjt på ett tillfredsställande sätt, även om som bekant årligen ett antal gossar, som godkänts för inträde i allmänt läroverk, förvägrats detta på grund av platsbrist och nödgats vända sig till de dyrare privatläroverken. För flickornas skolgång åter äro förhållandena vida sämre, (ehuru ett par åtgärder jämförelsevis nyligen vidtagits för att skapa en bättre situation.) De statliga skolor, som äro helt reserverade för flickor, äro endast två, nämligen högre allmänna läroverket för flickor samt normalskolan för flickor, anknuten till högre lärarinneseminariet. Flickorna ha vidare samma möjlighet som gossarna att vinna inträde i det (under innevarande år påbörjade) högre samläroverket i Bromma samt i de kommunala mellanskolorna, där skolgången är avgiftsfri, varför dessa skolor äro till trängsel fyllda. Om det slutligen erinras, att gymnasiet vid högre allmänna läroverket på Kungsholmen även är tillgängligt för flickor, så har därmed angivits samtliga möjligheter, som stå den kvinnliga ungdomen till buds, då det gäller dess undervisning i högre statliga eller kommunala läroanstalter. För gossarnas del åter stå förutom de nämnda samskolorna icke mindre än åtta allmänna läroverk till förfogande.

I Stockholm ha flickorna av gammalt i mycket stor utsträckning fått sitt behov av högre allmänbildning tillgodosett genom flickskolorna, vilka som bekant icke avslutas med examen utan endast med avgångsbetyg, som medför en viss kompetens. Dessa skolor torde vara en speciell svensk skolform, vilken tillvunnit sig allmänt erkännande såsom en för flickornas behov synnerligen lämplig sådan. Ifrågavarande skolor äro privata företag, ehuru de sedan mycket lång tid tillbaka åtnjuta understöd av stat och kommun samt stå under statlig tillsyn. Av skäl, som torde framgå av vad ovan anförts, nödgas flickor ur alla samhällsklasser anlita dessa privat-skolor, där skolavgifterna för fullt betalande elever äro två eller tre gånger så stora som avgifterna vid statsläroverken; befrielse från eller nedsätt-

ning i avgifterna beviljas dock i viss utsträckning lärjungar, som därav äro i behov. I Stockholm finnas ej mindre än sexton statsunderstödda flickskolor samt därjämte fyra statsunderstödda högre samskolor, av vilka dock en för närvarande är under avveckling, samt en statsunderstödd enskild mellanskola, som ävenledes är samskola. Stadens sammanlagda årliga utgifter för de sexton flickskolorna gå till avsevärda belopp.

Den reform av den högre skolundervisningen, som genomförts i enlighet med beslut vid 1927 års riksdag, har förorsakat, att flickskolorna kommit att intaga ett i viss mån ändrat läge i jämförelse med tidigare förhållanden. Av denna anledning torde det böra övervägas, huruvida icke dessa skolors ställning i ett eller annat fall kan vara sådan, att en viss konsolidering kan anses önskvärd, t. ex. en sammanslagning av två skolor, då praktiska och ekonomiska skäl tala för en dylik åtgärd.

Det kan vidare ifrågasättas, huruvida man erhåller bästa möjliga utbyte av det för närvarande till flickskolorna utgående kommunala anslaget eller om detta anslag, annorlunda disponerat och med tillämpning av nyligen tillkomna författningsbestämmelser, skulle kunna resultera i ett ännu bättre utbyte, helst i form av en billigare skolgång för den kvinnliga ungdomen.

Som en följd av 1927 års skolreform ha de flesta allmänna läroverk i landet blivit ombildade till samläroverk. Undantag härifrån utgöra endast läroverken i de största städerna. På de flesta håll kunna således flickorna i lika grad som gossarna vinna inträde i allmänt läroverk, en förmån, som från och med i år även står öppen för ett mindre antal flickor i huvudstaden, nämligen för dem, som äro bosatta i Bromma.

På många läroverkssorter finnes också en flickskola, vilken efter år 1928 kunnat efter vederbörligt tillstånd ombildas till *kommunal flickskola*, där skolgången icke behöver ställa sig dyrare än i ett statsläroverk. En dylik ombildning har hittills genomförts i ett 20-tal städer.

Det är sålunda icke enbart i jämförelse med gossarna som huvudstadens flickor äro missgynnade i fråga om ekonomiskt förmånlig skolgång utan även i jämförelse med flickorna i de flesta landsortsstäder. Rättvisa och billighet synas därför kräva, att åtgärder eftersträvas, som kunna vara ägnade att utjämna denna olikhet.

Många skäl tala således för att hela spörsmålet angående flickundervisningen i Stockholm tages under övervägande. Sålunda borde bland annat klargöras, huruvida under de närmaste åren flera allmänna läroverk för flickor eller samläroverk kunna anses vara av behovet påkallade, om sammanslagning av flickskolor i något fall bör genomföras, om en eller flera flickskolor böra erhålla ett mera verksamt ekonomiskt stöd eller lämpligen böra ombildas till kommunala flickskolor.

Med vad som nu anförts åsyftas emellertid ingalunda, att i första rummet nya allmänna läroverk skola tillskapas. De allmänna läroverken äro ursprungligen pojkskolor och konstruerade med hänsyn till den manliga ungdomens behov. De avslutas som bekant med examen, real- eller student-

examen, varigenom staten vill kontrollera, att blivande ämbets- och tjänstemän förvärva sådana förutsättningar för sina kommande uppgifter eller för en fortsatt utbildning, som ett visst inhämtat kunskapsstoff anses innebära. Det är klart, att det också måste finnas examensskolor för kvinnliga lärjungar, även om behovet i detta avseende icke kan sägas vara lika framträdande som i fråga om de manliga lärjungarna.

Som redan nämnts avslutas lärokursen i flickskolorna utan någon examen, vilket förhållande i vida kretsar betraktas såsom en för flickornas utveckling och uppfostran synnerligen lycklig anordning, men skolgången ställer sig vida dyrare än i statsläroverken. I enlighet med beslut av 1928 års riksdag kan emellertid en privat flickskola ombildas till en av kungl. maj:t erkänd kommunal flickskola, varigenom erhålles avsevärt högre årligt statsbidrag, medan den årliga anslagsökningen från kommunens sida blir förhållandevis mindre. Kommunen har dock att svara för skolans lokalbehov på samma sätt som beträffande de allmänna läroverken. Vid en kommunal flickskola kunna därför terminsavgifterna hållas vid ungefär samma nivå som vid statsläroverken, och lärjungar, som därav äro i behov, kunna erhålla nedsättning i eller befrielse från dessa avgifter.

Då den kommunala flickskolans tillkomst är av så jämförelsevis nytt datum, torde det ej vara ur vägen att i korthet redogöra för dess syfte och organisation, sådana som dessa framgå ur gällande författningsbestämmelser.

Den kommunala flickskolan avser att bereda flickor tillfälle att inhämta ett högre mått av allmän medborgerlig bildning med hänsyn tagen till flickornas egenart och samtidigt i större eller mindre utsträckning förbereda dem för praktisk verksamhet, särskilt inom hemmets område. Den skall vara anordnad med såväl sjuårig som sexårig lärokurs, och de båda lärokurserna kunna upprättas antingen såsom fristående var för sig, om lärjungeantalet är tillräckligt stort, eller såsom med varandra förenade. Den sjuåriga lärokursen bygger på 4 klasser i folkskolan (i likhet med den femåriga realskolan) och den sexåriga lärokursen på 6 klasser i folkskolan (i likhet med den fyraåriga realskolan och den kommunala mellanskolan). Äro lärokurserna förenade, måste det vara ordnat så, att barn från folkskolans sjätte klass kunna mottagas i den sjuåriga lärokursens andra klass, vilken klass sålunda samtidigt blir den sexåriga lärokursens första klass. För intagning i första klassen gälla samma bestämmelser som för intagning i realskolans första klass. Inom skolans två högsta årsklasser kan undervisningen anordnas på både en teoretisk och en praktisk utbildningslinje eller på endera av dessa linjer. På detta stadium förekommer s. k. enskilt arbete liksom på gymnasiet och undervisningen differentieras ungefär på samma sätt som på detta med fasta och tillvalda ämnen. Särskilda anordningar skola dessutom vidtagas för att underlätta en övergång till gymnasiets första ring för de flickor, som sådant önska. Åt dem, som genomgå skolan, ges avgångsbetyg utan examen, och dylikt

betyg från teoretisk linje medför samma rättigheter som avgångsbetyg från statens normalskola för flickor, s. k. normalskolekompetens, samt avgångsbetyg från praktisk linje de rättigheter, som kungl. maj:t i varje särskilt fall tillagt vederbörande skola.

Huruvida det i Stockholm föreligger behov av praktiska linjer vid eventuellt upprättade kommunala flickskolor torde emellertid vara tvivelaktigt, enär detta behov redan synes vara väl tillgodosett genom stadens båda mellanskolor för handel och huslig ekonomi.

De förut anförda förändringarna inom det högre skolväsendet torde redan ha haft till följd, att en del av Stockholms flickskolor dragas med ekonomiska svårigheter. Den här ifrågasatta utredningen, som kan tänkas bli betydelsefull för åtminstone några av dessa skolors framtid, synes därför böra igångsättas snarast möjligt. Icke minst med hänsyn till skolornas lärarinnor måste det anses vara en viktig angelägenhet, att skolornas framtida öde kunde klarläggas så tidigt som möjligt och så vitt möjligt i varje enskilt fall.

Den ifrågasatta utredningen synes i första hand böra åsyfta en undersökning rörande vissa förhållanden bland Stockholms befolkning, som i detta sammanhang kunna vara av intresse, t. ex. procenttalet av flickor i olika åldersklasser, som för närvarande befinner sig i högre flickskolor, det sannolika antalet flickor i skolåldern under ett antal år fram i tiden och en sannolik fördelning av flickorna på folkskolorna med överbyggnader (inklusive kommunala mellanskolorna) och på de högre flickskolorna (inklusive de statliga läroverken). För den händelse utredningen skulle komma att utmynna i förslag till vissa förändringar i fråga om en eller flera av de nuvarande flickskolorna, synes dels en ganska avsevärd övergångstid böra beräknas, dels hänsyn böra tagas till respektive skolas äganderättsförhållanden, ekonomiska ställning, förefintliga skollokalers beskaffenhet och läge inom staden samt till lärarinnornas olika tjänstetid vid skolan och deras framtida ställning.

Då den avsedda utredningen torde bli tämligen omfattande, bör den lämpligen uppdragas åt särskilda kommitterade, bland vilka bör finnas någon representant för den statsunderstödda högre flickskolan i Stockholm.

På grund av vad sålunda anförts får jag härmed hemställa,

att en utredning måtte snarast verkställas rörande den högre flickundervisningens rationella ordnande i Stockholm.

Stockholm den 3 december 1934.

Hugo Grönlund